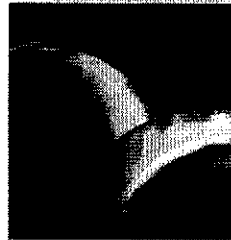
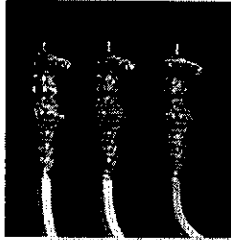

INSTITUTE
FOR
JEWISH
CONTINUITY

OPPORTUNITIES FOR LIFE-LONG LEARNING

7504 SEVEN MILE LANE · BALTIMORE, MD 21208

410-415-3755 · INFO@GOIJC.ORG · WWW.GOIJC.ORG

The Book of Daniel: Visions of Greatness

Sefer Daniel: Chapter 4 ***A Tree Grows in Babylon***

Mrs. Sarah Lanner

November 27th, 2012

THIS COURSE IS DEDICATED IN MEMORY OF:

אסתר חנה זיל בת צבי ופרומה עלקא פייגא בת מאיר ופשא לאה זיל נח בן אברהם ופייגא זיל
תהא נשמתם צרוורת בצרוור החיים MAY THEIR SOULS BE BOUND IN THE EVERLASTING BOND OF LIFE

Daniel Chapter 4 - דניאל פרק ד

1. I, Nebuchadnezzar, was tranquil in my house and flourishing in my palace.
2. I saw a dream, and it frightened me, and the thoughts on my bed and the visions of my mind terrified me.
3. So I issued an order to bring in before me all the wise men of Babylon, that they should let me know the meaning of the dream.
4. Then the necromancers, the astrologers, the Chaldeans, and the demonologists entered, and I related my dream to them, but they did not tell me its meaning.
5. Until, at last, Daniel, whose name is Belteshazzar, like the name of my god, entered before me, in whom is the spirit of holy angels, and I told him the dream.
6. "O Belteshazzar, head of the necromancers, since I know that the spirit of holy angels is in you, and no secret is hidden from you, [this is] the vision of my dream that I saw; now tell me its interpretation.
7. And [these are] the visions of my mind [that I had] on my bed; I was looking, and behold [there was] a tree in the midst of the earth, and its height was tremendous.
8. The tree grew and became strong, and its height reached the sky, and its appearance [was seen] to the end of all the earth.
9. Its branches were beautiful and its fruit was plentiful, and on it was sustenance for all. Under it, the beasts of the field took shade, and in its branches dwelt the birds of the heavens, and all flesh was nourished from it.
10. I saw in the visions of my mind on my bed, and behold a wakeful holy one descended from the heavens.
11. Crying out loudly, and so he said, "Cut down the tree and cut off its branches, shake off its branches and scatter its fruit; the beasts shall wander away from beneath it and the birds from its branches.
12. But leave its main roots in the ground, and in fetters of iron and copper in the grass of the field, and with the dew of the heavens it shall be drenched, and with the beasts shall be its lot in the grass of the earth.
13. They will change his heart from a man's, and the heart of a beast will be given him, and seven periods will pass over him.
14. By the decree of the wakeful ones is the matter and by the word of the holy ones is the edict, in order that the living should know that the Most High rules over the kingdom of man, and to whom He wishes He gives it, and the lowest of men He sets upon it.
15. This is the dream that I, King Nebuchadnezzar, have seen, and you, Belteshazzar, tell [me] its interpretation, since all the wise men of my kingdom cannot let me know the interpretation, but you can, because the spirit of holy angels is in you."
16. Then Daniel, whose name is Belteshazzar, was bewildered for awhile, and his thoughts alarmed him. The king spoke up and said, "Belteshazzar, let the dream and its interpretation not alarm you." Belteshazzar answered and said, "My lord, may the dream be for your enemies and its interpretation for your foes.
17. The tree that you saw, which grew and became strong, and whose height reached the sky, and whose appearance [was seen] by the entire earth.
18. And whose branches were beautiful, and whose fruit was plentiful, and on which was sustenance for all, under which dwelt the beasts of the field, and in whose branches dwelt the birds of the heavens.
19. That is you, O king, for you have become great and strong, and your greatness has increased and reached the heaven and your dominion [extends] to the end of the earth.
20. And what the king saw—a holy wakeful one descending from heaven, and he said, 'Cut down the tree and destroy it, but leave its main roots in the ground, and [chain him] with fetters of iron and copper in the grass of the field, and with the dew of the heavens he shall be drenched, and with the beasts of the fields shall be his lot, until seven periods pass over him.'

- א. אנה נבוכדנצר שלה קוית קביתי וראונו א. ביהיכל:
חלם חזית וידעלגני ובהרהרין על משכבי וחזוני ב. חכאשי יבהלגני
ומני שים טעם להנעלה קדמי לכל חכמיי בכל ג. די פשר חלמא יהודענני
באדין עללין (עליון קרי) חרטמאי אשפיא כשדיא ד. כשדאי קרי) וגזריא וחלמא אטר אנה קדמיהון (ופשרה לא מהודעין לי
ועד אחרינ על קדמי דניאל די שמה בלששאצר ה. לשם אלהי ודי רוס אלהין קדישין בה וחלמא
קדמוהי אמתת
בלטשאצר רב חרטמאי דין אנה ידעת די רוס ו. אלהין קדישין בה וכל כד לא אנס לה חזוני חלמי די
חזית ופשרה אטר
וחזוני כאשי על משכבי חזיה הוית נאלי אילן בגוא ז. ארקא ורוקא שגיא
רבה אילנא וחוקר ורוקא ימטא לשמיא נחזותה ח. לוסוף קל ארקא
עפיה שפיר ואנבה שגיא וחזון לכלא בה ט. תחתוהי חטללן חיות ברא ובעפופיה ידכון (ידר)
קרי) צפריי שמיא ומנה יתזין קל בשרא
חזיה הוית בחזון כאשי על משכבי נאלי עיר י. וקדיש מן שמיא נחת
קרא בחיל וכן אטר גדו אילנא וקצצו ענפופיה יא. אפרו עפיה וברדו אנבה חתד חיותא מן תחתוהי
וצפריא מן ענפופיה
בכס עקר שרשוהי בארקא שיקו ובאסור די יב. פרתו ונקש בדתאא די בכא ובטל שמיא יצטבע
ועם חיותא חלקה בעשב ארקא
לבבה מן אקשא (אקשא קרי) ישפון ולבב חוין יג. יתדיב לה ושבעה עננין יחלפון עלוהי
בגזרת עירין פתגמא ומאמר קדישין שאלתא יד. עד דבכת די ידעטן חוין די שליט עליא (עלאה
קרי) במלכות אקשא (אקשא קרי) ולמן די יצבא
(יתגנה אשפל אנשים יקים עליה עלה קרי
דנה חלמא חזית אנה חלמא נבוכדנצר ואנתה טו. ואנתה קרי) בלששאצר פשרא אטר קל קבל דין קל
חכמי מלכותי לא יכלין פשרא להודעתני ואנתה
(ואנתה קרי) קהל די רוס אלהין קדישין בה
אדין דניאל די שמה בלששאצר אשתומם טז. פשעה חנה וכעיונהי יבהלגה ענה חלמא ואמר
בלששאצר חלמא ופשרא אל יבסלק ענה
מרי קרי) חלמא לשנאיך (בלטשאצר ואמר מרא
לערה קרי) (לשנאיך קרי) ופשרה לעריך
אילנא די חזית די רבה וחוקר ורוקא ימטא זז. לשמיא נחזותה לכל ארקא
ועפיה שפיר ואנבה שגיא וחזון לכלא בה יח. תחתוהי תדוד חיות ברא ובעפופיה ישפון צפרי
שמיא
אנת קרי) הוא חלמא די רבית (רבית) אנתה יט. קרי) ותקפת רביתך רבת ומטת לשמיא ושלטנך
לוסוף ארקא
ודי חנה חלמא עיר וקדיש נחתן מן שמיא ואמר כ. גדו אילנא וחבלוהי בכס עקר שרשוהי בארקא
שיקו ובאסור די פרתו ונקש בדתאא די בכא
ובטל שמיא יצטבע ועם חיות ברא חלקה עד די
ישבעה עננין יחלפון עלוהי

21. This is the interpretation, O king, and it is the decree of the Most High, which befalls my lord, the king.

22. And they will banish you from mankind, and your dwelling shall be with the beasts of the field, and they will feed you grass like the cattle, and with the dew of the heavens you shall be drenched, and seven periods shall pass over you until you know that the Most High rules over the kingdom of men, and to whom He wishes He gives it.

23. And what they said to leave, the main roots of the tree, your kingdom will remain yours, as soon as you know that Heaven rules.

24. Indeed, O king, may my counsel please you, and with charity you will remove your sin and your iniquity by showing mercy to the poor; perhaps your tranquility will last."

25. All this befell King Nebuchadnezzar.

26. At the end of twelve months, he was walking upon the royal palace of Babylon.

27. The king raised his voice and said, "Is this not the great Babylon, which I built for a royal palace with the strength of my power and for the honor of my glory?"

28. The word was still in the king's mouth, [when] a voice fell from heaven, [which said] "To you they said 'O King Nebuchadnezzar, your kingdom has turned away from you.

29. From man they will banish you, and your dwelling will be with the beasts of the field; like cattle, they will feed you grass, and seven periods will pass over you, until you know that the Most High rules over the kingdom of man, and to whom He wishes, He gives it."

30. At that time, the matter was fulfilled upon Nebuchadnezzar, and he was banished from man, he ate grass like cattle, and his body was drenched with the dew of the heavens, until his hair grew like [the feathers of] eagles and his nails like [the claws of] birds.

31. And at the end of the days, I, Nebuchadnezzar, raised my eyes toward heaven, and my understanding was restored to me, and I blessed the Most High, and I praised and glorified Him Who lives to Eternity, Whose dominion is an eternal dominion, and Whose kingdom is with every generation.

32. And all the inhabitants of the earth are reckoned as nothing, and according to His will, He foes with the host of heaven and the inhabitants of the earth, and no one can stop His hand or say to Him, "What have You done?"

33. At that time, my understanding was restored to me, and I returned to the glory of my kingdom, and my splendor was restored to me; and my leaders and my dignitaries were seeking me, and I was established upon my kingship and excessive greatness was added to me.

34. Now, I, Nebuchadnezzar, praise and exalt and glorify the King of heaven, Whose works are all true and Whose ways are just and Who can humble those who walk with arrogance.

דנה פשכא מלכא וגזרת עליא (עלאה קרי). כא

היא די מטת על מראי (מרי קרי) מלכא
ולך טרדיון מן אנשא ועם חיות בקרא להנה. כב
מדרכ ועשכא כחורין לך יטעמון ומטל שמיא לך
מצבעין ושבעה עדין יחלפון עליך עד די תנדע די
שליט עליא (עלאה קרי) במלכות אנשא ולמן די
יצא יתגנה

ודי אמרו למשבק עקר שרשוהי די אילנא. כג
מלכותך לך קיסה מן די תנדע די שלטון שמיא
להן מלכא מלכי ישפר עליך נסטיג (ומטאגה. כד
בצדקה פרק ועויתך במסן עינו הן תהוה (קרי
ארכא לשלותך

הלא מטא על נבוכדנצר מלכא. כה
לקצת ירחין תב עשר על היכל מלכותא די. כו
בבל מהלך הנה

ענה מלכא ואמר הלא דא היא בבל כבתיא די. כז
אנה בנינה לבית מלכו בתקף חסני וליקר הדרי
עוד מלכא בפם מלכא קל מן שמיא נפל לך. כח
אמרין נבוכדנצר מלכא מלכותא עדת מנה

ומן אנשא לך טרדיון ועם חיות בקרא מדרכ. כט
עשכא כחורין לך יטעמון ושבעה עדין יחלפון
עד די תנדע די שליט עליא (עלאה) (עליך) (עליך קרי
קרי) במלכות אנשא ולמן די יצא יתגנה
בה שעתא מלכא ספת על נבוכדנצר ומן אנשא. ל
טרדי ועשכא כחורין יאכל ומטל שמיא גשמה
יצטבע עד די שענה כנשרין רבה וטפרוהי כפפרין

ולקצת יומיא אנה נבוכדנצר עינין לשמיא. לא
נטלת ומנדעי עלי יתוב ולעליא (ולעלאה קרי)
ברכת אלתי עלמא שבחת והדרכת די שלטנה לשלטון
עלם ומלכותה עם דר נדר

ול דארי (דרי קרי) ארעא כלה חשיבין. לב
אכמעביה עבד בחיל שמיא נדארי (נדרי קרי)
ארעא ולא איטי די יסחא בידה נאמר לה מה
עבדת

בה זמנא מנדעין יתוב עלי וליקר מלכותי הדרי. לג
וזניו יתוב עלי ולי הדברי וכברגני יבעון ועל
מלכותי הוקצת ירחי יתירה הוספת לי

פמן אנה נבוכדנצר משבח ומרומם ומהדר. לד
למלך שמיא די כל מעבדוהי קשוט נארתה דין
נדי מהלכין בגנה יכל להשפלה

1. "מור והדס"

יתכן שיותר משנתבעה כאן מדינאל חכמה, נתבע ממנו אומץ לב. חרטומי בבל הבינו את החלום, אלא שפחדו להטיח בפני נבוכדנצר את בעושה האישי הנורא שהוטל עליו. אולי גם נבוכדנצר הבין פשר החלום ולאן נוטים הדברים, אלא שהדברים היו מעורפלים, והוא ביקש לגסות לברוח מהם באמצעות פתרון חילופי. אולם דניאל לא סיפק לו אותו אלא הכריחו לעמוד מול האמת.

2. שמות ט:טז – "ואולם בעבור זאת העמדתך בעבור הרעתך את כחי ולמען ספר שמי בכל הארץ"

תנחומא בוכר – פרשת וארא יט

אולם בעבור זאת העמדתך. לספר פלאי העמדתך שלא המיתך במכות הראשונים בעבור הראותך את כחי ולמען ספר שמי בכל הארץ.

3. רמב"ן על בראשית טו"ד

והנה נבוכדנצר שמע כי הנביאים פה אחד קוראים אותו להחריב ירושלים, והוא וכל עמו נצטוו על כך לפי הנביא, כמו שכתוב (ירמיה כה:ט) הנני שולח לך ולקחתי את כל משפחות צפון נאם ה' ואל נבוכדנצר מלך בבל עבדי והביאותים על הארץ הזאת ועל יושביה והחרמתים, וכתוב (שם לב:כח) הנני נותן את העיר הזאת ביד הכשדים וביד נבוכדנצר מלך בבל והציתו את העיר באש, ואף על בית המקדש עצמו אמר (שם כו:ו) ונתתי את הבית הזה כשילה והם יודעים כי מצות השם היא, כמו שאמר נבוזראדן לירמיהו (שם מ:ב) ה' אלקיך דבר את הרעה הזאת על המקום הזה ויבא ויעש ה' כאשר דבר כי חטאתם לה', ואף על פי כן נענשו הכשדים כולם בסוף.

והיה זה מפני שני טעמים, האחד שגם הוא נתכון להשמיד כל הארץ להגדיל ממשלתו, כמו שכתוב בו (ישעיה יג:יא) והשבתי גאון זדים וגאות עריצים אשפיל, וכתוב (שם יד:יג) ואתה אמרת בלבבך השמים אעלה וגו', וכתוב אעלה על במתי עב אדמה לעליון...

אבל היה במלך בבל עונש אחר שהוסיף על הגזרה והרע לישראל יותר מאד, כמו שאמר בו ישעיה... ועל כן בא עליהם עונש כפול ומכופל שנשמד זרעו לגמרי, ולא יהיה לבבל שם ושאר נין ונכד (ישעיה יד:כב) ונשמדה עירו לעולמים, שנאמר (שם יג:ט) והיתה בבל צבי ממלכות תפארת גאון כשדים כמהפכת אלקים את סדום ואת עמורה לא תשב לצנח ולא תשכון עד דור ודור ורצו שם ציים ושעירים ירקדו שם ואמר בו הכתוב (ירמיה נא:יא) כי נקמת ה' היא נקמת היכלו...

4. סמליות העץ בתנ"ך

דברים כ"ט – כי תצור אל עיר ימים רבים להלחם עליה לתפשה לא תשחית את עצה לנדח עליו גרון כי ממנו תאכל ואתו לא תכרת כי האדם עץ השדה לבא מפניך במצור:

תהילים צ"ג – צדיק כתמר יפרח כארז בלבנון ישגה: (יד) שתולים בבית ה' בחצרות אלקינו יפריחו: (טו) עוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים יהיו:

ישעיה יא: – ויצא חטר מגזע ישי ונצר משרשיו יפרה: (ב) ונחה עליו רוח ה' רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת ה': (ג) והריחו ביראת ה' ולא למראה עיניו ישפוט ולא למשמע אזניו יוכית: (י) והיה ביום ההוא שרש ישי אשר עמד אליו גוים ידרשו והיתה מנחתו כבוד:

יחזקאל יז:כב – כה אמר ה' אלקים ולקחתי אני מצמרת הארז הרמה ונתתי מראש ינקותיו רך אקטף ושתלתי אני על הר גבה ותלול: (כג) בהר מרום ישראל אשתלנו ונשא ענף ועשה פרי והיה לארז אדיר ושכנו תחתיו כל צפור כל כנף בצל דליותיו תשכנה: (כד) וידעו כל עצי השדה כי אני ה' השפלת עץ גבה הגבהתי עץ שפל הובשתי עץ לח והפרכת עץ יבש אני ה' דברתי ועשיתי:

22 Thus saith the Lord GOD: Moreover I will take, even I, of the lofty top of the cedar, and will set it; I will crop off from the topmost of its young twigs a tender one, and I will plant it upon a high mountain and eminent; 23 in the mountain of the height of Israel will I plant it; and it shall bring forth boughs, and bear fruit, and be a stately cedar; and under it shall dwell all fowl of every wing, in the shadow of the branches thereof shall they dwell. 24 And all the trees of the field shall know that I the LORD have brought down the high tree, have exalted the low tree, have dried up the green tree, and have made the dry tree to flourish; I the LORD have spoken and have done it.

מ"ד שם: כב: ולקחתי אני – אני אני אקח ענף מסעיף העליון מאילן הארז הרמה ואני אתן אותה במקומו ר"ל בימי המשיח אקח מזרע דוד ואמליכנו בירושלים.

כג: ושכנו תחתיו – תחת האילן הזה ישכנו כל צפור וכל בעל כנף תשכנה בצל ענפיה הגדולים ר"ל כל האומות יהיו נשמעים לו וסורים לעבדתו:

כד: על עצי השדה – הם מלכי האדמה. השפלת עץ גבוה – הם שרי הבבלים. הגבהתי עץ שפל – הם מלכי בית דוד.

5. מלבי"ם על דניאל ד:א

החלום וכל הענין שבא אליו שנעשה כבהמה ונפרד מבני אדם, וחלה בחולי השחורה בתכלית היאוש, לא בא אליו על ידי צרות ויגונות שהיו לו שהם מסבבים את השחורה, כי לא היו לו צרות בביתו כי שלה הייתה בביתי (ד:א) ומבואר אצלי כי שלזה מורה על השלוח הפנימית, וזה הבדלו מן שלום, וגם לא היו לו צרות אויבים מסביב ומלחמות במדינה או חוץ למדינה, כי הייתה רענן בהיכלי – ר"ל בהיכל המלכות:

6. מלבי"ם על דניאל ד:לג

[על פי אברבנאל] ענין ששלושת הספורים שבאו בזה הספר נשתלשלו א' מחברו, שע"י חלום הצלם עשה את הצלם בבקעת דורא לבטל גזירת עליון, ועי"ז נענש וגורש ממלכותו גם בחייו, ולא נעקר ממנו המלכות בהחלט שכבר יעד על ידי ירמיה שיעבדו הגוים אותו ואת בנו ואת בן בנו, וגם שהוחזר למלכותו למען יודיע לבני אדם שבח הקל וגבורותיו, ולכן כתב זאת במכתב גלוי לכל העמים.

7. בראשית א:כט – ויאמר אלקים הנה נתתי לכם את כל עשב זרע זרע אשר על פני כל הארץ ואת כל העץ אשר בו פרי עץ זרע זרע לכם יהיה לאכלה: (ל) ולכל חית הארץ ולכל עוף השמים... את כל ירק עשב לאכלה...

ג"ח - וקוץ ודרדר תצמיח לך ואכלת את עשב השדה: (הקללה)

רמב"ן על בראשית א:כט

נתן לאדם ולאשתו כל עשב זרע וכל פרי עץ – ולחית הארץ ולעוף השמים נתן כל ירק עשב, לא פרי העץ ולא הזרעים ואין מאכלם יחד כלם בשוה, אך הבשר לא הורשו בו עד בני נח כדעת רבותנו והוא פשוטו של מקרא:... וטעם את כל עשב זרע ואת כל העץ אשר בו פרי עץ זרע זרע לכם יהיה לאכלה – שיאכלו זרועי העשב כגרגרי החטה והשעורה והקטניות וזולתם, ויאכלו כל פרי העץ אבל העץ עצמו אינו להם לאכלה, וגם לא העשב, עד שתקלל אדם ונאמר לו ואכלת את עשב השדה (להלן ג"ח)

8. תרגום יונתן על בראשית ג"ח

וכובין ואטרין תצמח ותרבי בדילך ותיכול ית' עשבא דעל אפי ברא עני אדם ואמר בבעו רחמין מן קדמר ה' דלא נתחשב כבעירא דניכל עיסבא דאפי ברא ניקום כאן ונלעי בליעות ידי' וניכול מזון מן מזונא דארעא ובכנ יתאפרש כען קדמך בין בני אינשא ובין בני בעירא:

9. ירמיהו פרק כז

(ה) אנכי עשיתי את הארץ את האדם ואת הבהמה אשר על פני הארץ בכחי הגדול ובזרועי הנטויה ונתתיה לאשר ישר בעיני: (ו) ועתה אנכי נתתי את כל הארצות האלה ביד נבוכדנצר מלך בבל עבדי וגם חית השדה נתתי לו לעבדו:

10. "מור והדס", יגאל אריאל

הדבר נכון גם לגבי המלכים הגדולים. המלך זוכה משמים לכוחו ועוצמתו כדי שיהיה עץ-חיים לנתיניו, הוא מופקד על שלומו של הציבור. אבל המלכים נוטים לחטוא ולחטוף את אשר הופקד בידם ולהשתמש בכוח שניתן בהם, לא לטובת אזרחיהם אלא לטובת עצמם ולהאדרת שמם. משל העץ מעמיד מול מלכות בשר ודם האגוצנטרית והדורסנית, דמות של מלך מתוקן, שאינו מלך אלא עבד ה' ועבד לעם. המלך איננו החוק אלא הוא כפוף לחוק, התורה היא נר לרגליו והוא פועל להשגת יעדיה.

...ומחריב המקדש עצמו נאלץ להודות בקטנותו ובאפסותו. חורבן המקדש הוא עונש אלקי לישראל. גילוי של אדנות אלוהית ולא של אזלת יד, ולכן במקביל נענש גם מחריבו, ונבוכדנצר נפל עד שיודה במלכות שמים.

11. מדרש רבה שמות ח"ב

פרעה היה אחד מד' בני אדם שעשו עצמן אלהות והרעו לנפשם ואילו הן חירם ונבוכדנצר ופרעה ויואש מלך יהודה... נבוכדנצר מנין שעשה עצמו אלוה דכתיב (ישעיה יד) אעלה על במתי עב אדמה לעליון א"ל הקב"ק (שם) אך אל שאול תורד אל ירכתי בור. מה עשה לו הקב"ה? הגלהו למדבר עד שהוא במלכותו והאכילו עשב כבהמות שנאמר (דניאל ד) ועשבא כתורין יאכל והיו הבהמות והחיות רואין אותו בדמות נקבה...

מדרש תנחומא וארא פרק ט

...והיו הבהמות רואין אותו בדמות בהמה... ועל כל זאת לבב אנוש יהיב ליה (דניאל ז.ד.) שהיה יודע שהוא מלך על כל העולם.

12. רס"ג

...והאמת הוא שצורת [האדם לא נשתנתה בו, ואין הכוונה בזה אלא הסרת דעתו והבחנתו, כמו שאירע] לשאול וביעתתו רוח רעה מאת ה', ולא נשתנה מאומה מצורת גופו. אלא שמחלת שאול היתה קלה... אבל מחלת נבוכדנצר היתה קשה, והיא טירוף דעת האדם ממנו לגמרי...

שמואל א י"ט - והיה כהפנתו שכמו ללכת מעם שמואל ויהפוך לו אלקים לב אחר:

שמואל א טז:יד - ורוח ה' סרה מעם שאול ובעתתו רוח רעה מאת ה'. (טו) ויאמרו עבדי שאול אליו הנה נא רוח אלקים רעה מבעתך.

14 Now the spirit of the LORD had departed from Saul, and an evil spirit from the LORD terrified him. 15 And Saul's servants said unto him: 'Behold now, an evil spirit from God terrifieth thee.

אבן עזרא:

אל יעלה על לבך שנבוכדנצר שב בהמה זכר או נקבה כי אין כתוב רק שישכון עם החיות ויאכל עשב כמותהם וטעם ולבב חיות שתסור דעתו והיא דעת הנשמה...

מלבי"ם:

אחר שבא משל האילן נעתק החזון על הפתרון, בענין שהיה חלום שנפתר תוך חלום, שאדירת הכבלים לא יצדק על האילן רק על פרא אדם ואיש משוגע, ואכילת העשב וטיבול הטל יצדק רק על החיה, זה פתרון החלום, שאחר שנפלה עליו חולי השחורה ונעשה פרא אדם והזיק את כל סביביו ורצה לברוח אל היער בודעי התאמצו לעכבו ואסרו אותו בכבלי ברזל כדרך שאוסרים משוגעים הפראים ועז"א ובאסור די פרזל ונחש, ואח"כ ראו הרופאים שנעשה בהמה ורצה לאכול עשב השדה, ונתנו לו עשב בביתו, ועז"א בדתאה די ברא, ואח"כ ראו שרוצה לרחוץ בטל השמים, והביאו לו טל לטבול ולרחוץ בו, ואז"א ובטל שמיא יצטבע, וכ"ז לא הועיל עד שהניחו אותו לברוח אל המדבר ולאכול עשב ביחד עם החיות, ועז"א ואם חיותא חלקיה:

13. רס"ג

וב[התבוננות באלה] המצבים חובה עלינו בגלות, אלו לא נאמרו אלא על דרך לקיחת המוסר, כאשר נתברר כי הכופר כאשר כעס עליו ונכלא והובטח שחרורו שמר ה' את פנשו מכל מפגע, כל שכן אנחנו נחלתו וסגולתו, כאשר מסר אותנו בשעבוד והבטיח להזירנו שישמרנו מכל מפגע...

14. מדרש תנחומא משפטים פרק ד

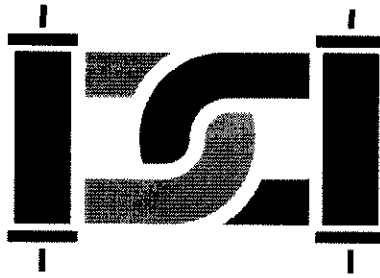
כתיב כה אמר ה' שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבוא אני מקרב עצמי עמכם (ישעיה מ:א) וכן אתה מוצא בנבוכדנצר כשראה את החלום... נכנס דניאל אצלו מתפחד שנא'... ואמר בלטשעצר חלמא ופשרה אל יבהלוך ענה בלטשאצר ואמר מרי חלך לשנאך ופשרה לערך שונאו של נבוכדנצר מי הוא? ישראל (!) למה? שהרג אותם והחריב בהמ"ק והגלה אותם אלא תלה דניאל כלפי מעלה ואמר מרי רבוני החלום ופתרונו יתקיים בנבוכדנצר שונאך וערך כיון שראה נבוכדנצר את החלום ופתרונו התחיל לומר לדניאל מה אתה יועצני אמר ליה הללו עניים שהגלית מארצם רעבים וצמאים וערומים פתח להם אוצרותיך ופרנס אותם אולי תרפא את החלום שנא'... וכי תעלה על דעתך שגניאל הצדיק היה משיא עצה כזו לנבוכדנצר שונאו של מקום?! אלא לפי שראה את ישראל שלפי גולה מטולטלים דווים ברעב לפיכך השיאו עצה כזו ברחמתנותו עליהם לפי שהיה יודע שלסוף נפשו קניטא מיד פתח אותו רשע אוצרותיו וחלק להם י"ב חדש. לאחר י"ב חדש שכח אותו רשע את החלום והתחיל לטייל על פלטרין שלו שמע קול המון צעקת העניים לפני אוצרותיו אומר לעבדיו מה קול זה שעני שומע? אמרו לו העניים שהגלית תובעים פרנסתם. מיד נכנס בו עין רעה ענה מלכא ומאר הלא דא היא בבל רבתא די אנה בניתה לבית מלכי בתקף חסני וליקר הדרי (שם ד) אמר אילולי בית בממון שלי מהיכן אני בונה המדינה הזו כולה? צוה ופסק להם שנא'... אמר ליה הקב"ה רשע מי גרם לך שלוה כל אותן י"ב חדש? הלא הצדקה שעשית! ומה אומות העולם כך ישראל על אחת כמה וכמה...

15. אבות דרבי נתן פ"ד, משנה ה

פעם אחת היה ר' יוחנן זכאי יוצא מירושלים והיה רבי יהושע הילך אחריו וראה בית המקדש חרב. אמר ר' יהושע אוי לנו על זה שהוא חרב מקום שמכפרים בו עוונותיהם של ישראל. אמר לו: בני אל ירע לך. יש לנו כפרה אחת שהיא כמותה ואיזה זה? גמילות חסדים, שנאמר כי חסד חפצתי ולא זבח (הושע ו:ו). שכן מציונו בדניאל איש חמודות שהיה מתעסק בגמילות חסדים. ומה הן גמילות חסדים שהיה מתעסק בהן? היה מתקן את הכלה ומשמחה ומלווה את המת ונותן פרוטה לעני ומתפלל ג' פעמים בכל יום ותפלתו מתקבלת ברצון

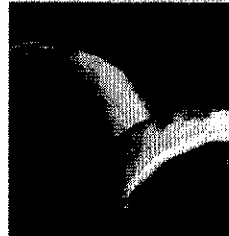
16. מדרש תהילים מזמור לב

לדוד משכיל נשוי פשע... וכן אתה מוצא בנבוכדנצר, שנאמר (דניאל ד:לא) עיני לשמיא נטלית. מה אם הרשעים שהן חייבים להקב"ה, כשמסתכלין למעלה, הקב"ה מוחל להם. לישראל, שהם בני אברהם יצחק ויעקב, אם מסתכלין, על אחת כמה וכמה!

INSTITUTE
FOR
JEWISH
CONTINUITY

OPPORTUNITIES FOR LIFE-LONG LEARNING

7504 SEVEN MILE LANE • BALTIMORE, MD 21208

410-415-3755 • INFO@GOIJC.ORG • WWW.GOIJC.ORG

The Book of Daniel: Visions of Greatness

Sefer Daniel: Chapter 5 ***The Writing on the Wall***

Mrs. Sarah Lanner

November 27th, 2012

THIS COURSE IS DEDICATED IN MEMORY OF:

אסתר חנה זיל בת צבי ופרומה עלקא פייגא בת מאיר ופשא לאה זיל נח בן אברהם ופייגא זיל
תהא נשמתם צרוורת בצרוור החיים MAY THEIR SOULS BE BOUND IN THE EVERLASTING BOND OF LIFE

דְּנִיָּאל Chapter 5

א בלשאצר מלכא, עבד לחם רב, לברבנותהי, אלף; ולקבל אלפא, סמרא א שנתה.

ב בלשאצר אמר בטעם סמרא, להייתיה למאני דהבא וכספא, די הנפק ב גבוכדנצר אבוהי מן-היכלא די בירושלם; וישתון בהון, מלכא וברבנותהי, נבוכדנצר אבוהי שגלתה, ולחנתה.

ג באדון, הייתי מאני דהבא, די הנפקו מן-היכלא די-בית אלהא, די בירושלם; מלכא וברבנותהי, שגלתה, ולחנתה, ואשתיו בהון.

ד אשתיו, סמרא; ושבחו לאלהי דהבא וכספא, נחשא פרזלא-אעא ואבנא ד

ז וכתבו לקבל נברשתא, על-, בה-שעתה, נפקו (נפקה) אצבעו די יד-אגש ה גיבא די-כתל היכלא די מלכא; ומלכא חזו, פס ידא די כתבה.

ו אדון מלכא זיהי שמהי, וכעינהי יבהלונת; וקטבי חרצה משתכו, וארכפתה ו דא לדא נקשו.

ז (כשדאי) נזכרא; ענה מלכא (קרא מלכא, בחיל, להעלה לאשפיא, כשדאי ז ארגנא, די כל-אגש די-יקרה פתבה דנה ופשרה יחונו, ואמר לחפיקי בבל [ילבש והמנכא (והמניכא) די-דהבא על-צוארה, ותלתי במלכותא, ישלט.]ס

ח ולא-כהליו כתבא למקרא, ופשרא; אדון, עליון (עליו), כל, חפיקי מלכא ח (ופשרה) להודעה למלכא.

ט אדון מלכא בלשאצר, שגיא מתבהל, נזיהי, שגון עלוהי; וברבנותהי, ט משתבשין.

י מלכתא--לקבל מלי מלכא וברבנותהי, לבית משתא עללת (עלת); ענת י אל- (מלכתא ואמרת, מלכא לעלמין סי--אל-בהלוק כעיונה, חזייר (נזייר) ישתנו.

יא איתי גבר במלכותך, די רוח אלהין קדישין בה, וביומי אבוך נהירו יא אבוך--רב, ושכלתג וחכמה פחכמת-אלהין, השתכחת בה; ומלכא נבכדנצר חרטמין אשפין כשדאין גזרין, הקימה אבוך מלכא.

יב כל-קבל די רוח יתירה ומנדע ושכלתגו מפשר חלמין ואחנית אחידן ומשכא יב בלששאצר; פמן דניאל, השתכחת בה דניאל, די-מלכא שם-שמה, קטרין (ותקרי, ופשרה יהסוה.]פ

יג באדון, דניאל, העל, קדם מלכא; ענה מלכא ואמר לדניאל, אנתה- (אנת-) יג הוא דניאל די-מן-בני גלותא די יהוד, די היתי מלכא אבי, מן-יהוד.

יד נשמעת עליך (עלה), די רוח אלהין בה; ונהירו ושכלתגו וחכמה יתירה, יד השתכחת בה.

1 Belshazzar the king made a great feast to a thousand of his lords, and drank wine before the thousand.

2 Belshazzar, while he tasted the wine, commanded to bring the golden and silver vessels which Nebuchadnezzar his father had taken out of the temple which was in Jerusalem; that the king and his lords, his consorts and his concubines, might drink therein.

3 Then they brought the golden vessels that were taken out of the temple of the house of God which was at Jerusalem; and the king, and his lords, his consorts and his concubines, drank in them.

4 They drank wine, and praised the gods of gold, and of silver, of brass, of iron, of wood, and of stone.

5 In the same hour came forth fingers of a man's hand, and wrote over against the candlestick upon the plaster of the wall of the king's palace; and the king saw the palm of the hand that wrote.

6 Then the king's countenance was changed in him, and his thoughts affrighted him; and the joints of his loins were loosed, and his knees smote one against another.

7 The king cried aloud to bring in the enchanters, the Chaldeans, and the astrologers. The king spoke and said to the wise men of Babylon: 'Whosoever shall read this writing, and declare unto me the interpretation thereof, shall be clothed with purple, and have a chain of gold about his neck, and shall rule as one of three in the kingdom.'

8 Then came in all the king's wise men: but they could not read the writing, nor make known to the king the interpretation.

9 Then was king Belshazzar greatly affrighted, and his countenance was changed in him, and his lords were perplexed.

10 Now the queen by reason of the words of the king and his lords came into the banquet house; the queen spoke and said: 'O king, live for ever! let not thy thoughts affright thee, nor let thy countenance be changed;

11 there is a man in thy kingdom, in whom is the spirit of the holy gods; and in the days of thy father light and understanding and wisdom, like the wisdom of the gods, was found in him; and the king Nebuchadnezzar thy father, the king, I say, thy father, made him master of the magicians, enchanters, Chaldeans, and astrologers;

12 forasmuch as a surpassing spirit, and knowledge, and understanding, interpreting of dreams, and declaring of riddles, and loosing of knots, were found in the same Daniel, whom the king named Belshazzar. Now let Daniel be called, and he will declare the interpretation.'

13 Then was Daniel brought in before the king. The king spoke and said unto Daniel: 'Art thou Daniel, who is of the children of the captivity of Judah, whom the king my father brought out of Judah?'

14 I have heard of thee, that the spirit of the gods is in thee, and that light and understanding and surpassing wisdom is found in thee.

די-כתבה דנה יקרון, ופשקה להודעתגי; וכען העלו קדמי; חסימיא אשפיא; טו ולא-כהלן פשר-מלתא, להסנה.

פשרין למפשר וקטרין למשכא; (ואנה שמעת עליך (עלך), די-תוכל (תפל) טז כתבא למקרא, ופשקה להודעתגי--ארגונא תלבש (כען הן תוכל (תכל) (והמונא (והמניכא) די-דהבא על-צוארך, ותלתא במלכותא תשלט. נפ

מתנתג לך להנין, ונבזינתג לאחרן, באדן ענה דניאל, ואמר קדם מלכא יז כתבא אקרא למלכא, ופשכא, אהודענה, הב; ברם

אנתה (אנת), מלכא; אלהא, עליא (עלאה), מלכותא ורבותא ויקרא יח וסדרא, ייב לנבכדנצר אבן.

ומן-רבותא, די ייב-לה--כל עממיא אמיא ולשניא, הו זאעין (זיעין) נדסלן יט די-הנא צבא הנה קטל, נדי-הנה צבא הנה מחא, נדי-הנה צבא הנה; מן-קדמוהי מרים, נדי-הנא צבא הנה משפל

וכדי רם לבבה, ורוחה תקפת להזנה; הנחת מן-פרסא מלכותה, ויקרה כ העדין מנה.

ועם-ערכיא מדרה, (ומן-בני אנשא טריד ולבבה עם-חיותא שוי כא עשבא כתורין יטעמונה, ומטל שמיא גשמה יצבע; עד די-ידע, די-שליט (ולמן-די יצבא, ייבקים עליה (עלה, אלהא עליא (עלאה) במלכות אנשא

ואנתה (ואנת) ברה בלשאצר, לא השפלת לבבך; פל-קבל, די כל-דנה כב ידעת.

ועל מרא-שמיא התרוממת ולמאניא די-ביתה היתו קדמיר (קדמך), נג ורכבךנה) שגלתך ולחנתך חמרא שתין (הוון)ואנתה (ואנת) ורברבניך ואלהי כספא-נדחבא נחשא פרזלא אעא ואבנא די לא-חזין ולא-שמעין ולא ידעין, שבת; ואלהא די-גשמתך ביצה, וכל-ארתך לה--לא הדרת

באדן, מן-קדמוהי, שלים. פסא די-ינא; וכתבא דנה, רשים כד

ודנה כתבא, די רשים; מנא מנא, תקל ופרסין כה

דנה, פשר-מלתא; מנא--מנה-אלהא מלכותך, והשלמה כו

תקל--תקילת במאזניא, והשתכחת חסיר כז

פרם--פריסת, מלכותך, ויהיבת, למדי אפרס כח

באדן אמר בלשאצר, והלבשו לדניאל ארגונא, והמונא (והמניכא) די- כט והכרוז עליה; די-להוא שליט פלתא במלכותא; דהבא, על-צוארה

בה, בלייא, קטיל, בלשאצר מלכא כשדיא (כשדאה). ל

15 And now the wise men, the enchanters, have been brought in before me, that they should read this writing, and make known unto me the interpretation thereof; but they could not declare the interpretation of the thing.

16 But I have heard of thee, that thou canst give interpretations, and loose knots; now if thou canst read the writing, and make known to me the interpretation thereof, thou shalt be clothed with purple, and have a chain of gold about thy neck, and shalt rule as one of three in the kingdom.'

17 Then Daniel answered and said before the king: 'Let thy gifts be to thyself, and give thy rewards to another; nevertheless I will read the writing unto the king, and make known to him the interpretation.

18 O thou king, God Most High gave Nebuchadnezzar thy father the kingdom, and greatness, and glory, and majesty;

19 and because of the greatness that He gave him, all the peoples, nations, and languages trembled and feared before him: whom he would he slew, and whom he would he kept alive; and whom he would he raised up, and whom he would he put down.

20 But when his heart was lifted up, and his spirit was hardened that he dealt proudly, he was deposed from his kingly throne, and his glory was taken from him;

21 and he was driven from the sons of men, and his heart was made like the beasts, and his dwelling was with the wild asses; he was fed with grass like oxen, and his body was wet with the dew of heaven; until he knew that God Most High ruleth in the kingdom of men, and that He setteth up over it whomsoever He will.

22 And thou his son, O Belshazzar, hast not humbled thy heart, though thou knewest all this;

23 but hast lifted up thyself against the Lord of heaven; and they have brought the vessels of His house before thee, and thou and thy lords, thy consorts and thy concubines, have drunk wine in them; and thou hast praised the gods of silver, and gold, of brass, iron, wood, and stone, which see not, nor hear, nor know; and the God in whose hand thy breath is, and whose are all thy ways, hast thou not glorified;

24 then was the palm of the hand sent from before Him, and this writing was inscribed.

25 And this is the writing that was inscribed: MENE MENE, TEKEL UPHARSIN.

26 This is the interpretation of the thing: MENE, God hath numbered thy kingdom, and brought it to an end.

27 TEKEL, Thou art weighed in the balances, and art found wanting.

28 PERES, thy kingdom is divided, and given to the Medes and Persians.'

29 Then commanded Belshazzar, and they clothed Daniel with purple, and put a chain of gold about his neck, and made proclamation concerning him, that he should rule as one of three in the kingdom.

30 In that night Belshazzar the Chaldean king was slain

1. רש"י על דניאל ה:א

עבד לחם רב – עשה סעודה גדולה מצינו בספר יוסיפון שנלחם ביום עם דרויש המדי וכורש ונצח המלחמה ולערב עשה משתה כמו שנבא אליו ישעיה ערוך השלחן צפה הצפית אכול ושתה קומו השרים וגו' שבתוך המשתה חזרו אויביו ונלחמו על העיר ולכדוה.

ישעיה כא: (א) משא מדבר ים... (ה) ערוך השלחן צפה הצפית אכול ושתה קומו השרים משחו מגן: (ו) כי כה אמר אלי ה' לך העמד המצפה אשר יראה יגיד... (ט) ויאמר נפלה נפלה בבל וכל פסילי אלהיה שבר לארץ.

5 They prepare the table, they light the lamps, they eat, they drink--'Rise up, ye princes, anoint the shield.' 6 For thus hath the Lord said unto me: Go, set a watchman; let him declare what he seeth! ... 9...And he spoke and said: 'Fallen, fallen is Babylon; and all the graven images of her gods are broken unto the ground.

רש"י – משא מדבר ים – הנבואה הזאת על בבל

רד"ק – ויש מפרשים משחו מגן משחו המלך כי המלך מגן העם לפי שבאותו הלילה מת בלשצר, כמו שכתוב ביה בלילא אתקטיל בלשצר מלכא, אמר הנה מת מלככם משחו אחר תחתיו

2. ירמיהו כה: **יא** והיתה כל-הארץ הזאת, לחרבה לשמה; ועבדו הגוים האלה, את-מלך-בבל--שבועים שנה יב נהיה כמלאות שבועים שנה אפקד על-מלך-בבל ועל-הגוי ההוא גאם-יהנה, את-עונם--ועל-אכץ כשדים; ושמתו אתו, לשממות עולם

11 And this whole land shall be a desolation, and a waste; and these nations shall serve the king of Babylon seventy years. 12 And it shall come to pass, when seventy years are accomplished, that I will punish the king of Babylon, and that nation, saith the LORD, for their iniquity, and the land of the Chaldeans; and I will make it perpetual desolations.

3. מלבי"ם על דניאל ה:א

בלשאצר המלך עשה סעודה גדולה לאלף שריו, ולנגד אלף שנה יין – ופי' חז"ל שהיו יודעים מנבואת ירמיה שאחרי שבועים שנה תכלה מלכות בבל, וחשבו עת הזמן שנשלם אז וראו שלא בא היעוד והמלכות עדן בתקפו, בשגם למה שספר ביוסיפון שלחם אז במדי ופרס שעלו עליו למלחמה והאלף שרים שלו נצחו את המלחמה, שזה סימן שמזלו עדן בתקפו, וחשב כי הע"א שלו ושרו ממעל התגברו על אל אלים, לכן עשה המשתה להאלף שרים שנצחו את המלחמה, ושתה נגדם יין, אף שהיה דרך המלכים אז שאם עשה המלך משתה לשריו ועבדיו היה אוכל ושותה בחדר מיוחד, הראה להם עתה גודל מעלתם עצלו ששתה עמהם ביחד:

4. מלבי"ם על דניאל ה:ב

בלשאצר – ולהראות שאין לחוש על יעוד ה' על ידי נביאו שתובטל מלכות בבל, צוה להביא כלי המקדש ולהוציאן לחולין, להראות שתשש כח האלוה, ואין לחוש לקדושת כלי קדשו, ואמר הכתוב שבלשאצר אמר בטעם חמרא – ר"ל שדבר זה לא היה עצת מלך רק עצת היין, כי לחלל כלי קדש מאיזה אלהים שיהיה היה דבר נתעב להעמים בעת ההיא והיה דומה בעצה זו כהדיוט שותה שכור שהיין מוליך אותו שולל וצוה להביא לכלי זהב וכסף אשר הוציא נבוכדנצר אביו מן ההיכל אשר בירושלים, וישתו בהם המלך ושריו ונשיו ופלגשיו – והיה מעלו...

5. מור והדס, מאת יגאל אריאל

כלי המקדש לא הופיעו אפוא במשתה באופן מקרי, הם סמל עמוק לשכינה עצמה, הן בתפיסתם של ישראל והן בעיני העמים. סמל זה ליווה את ישראל שנים רבות. גלות הכלים עם יהויכין, המחיישה לעם את הסתלקותו של הקב"ה מן המקדש, את "גלות השכינה". העם ייחל וציפה לביטול הגזירה ולהשבת הכלים, אבל הנביא דחה את אשליותיו, ודרש ממנו שהכלים יחזרו רק לאחר שבועים שנה, כשיתוקן חטא העם ותסתיים הגלות. ספר דניאל

משתמש בסמל הזה, הוא פותח בראשית הגלות, שבה גלו עם דניאל וחבריו גם הכלים: "ויתן ה' בידו את יהויקים מלך יהודה ומקצת כלי בית האלקים וביאם ארץ שנער בית אלהיו ואת הכלים הביא בית אוצר אלהיו", והוא חוזר אליהם במשתה בלשאצר.

6. רש"י על דניאל ה:ה

נפקו אצבען – יצאו אצבעות יד אדם מן השמים

7. מלבי"ם על דניאל ה:ה

הנה לבל יאמר שזה נדמה לו בדמיון, או שחושיו טעו, או שאחד מן השרים אויב המלך כתב זה להבעית את המלך, עז"א א) שכל השרים ראו אצבעות הכותבים, ורבים לא יטעה אותם דמיון אחד מתעה, ב) שהיה נגד המנורה ששם אור ואין צל מתעה, ג) שהיה הכתב על סיד ההיכל והסיד היה למעלה ממקון שיד אדם מגעת שם ד) שהגם שהשרים לא ראו רק אצבעות כותבות, המלך ראה כל כף היד אשר כתבה, וזה ראה שהיה ענין נסיי אחר שראייתו היה משונה מראייתם.

8. מלבי"ם על דניאל ה:י

מלכתא – י"מ שהוא אם המלך אשת נבוכדנצר לדעת הראב"ע שבלשאצר היה בן נבוכדנצר או אם אמו, וי"מ שהגם שיתר נשים היו בבית המשתה האשה המחיוודת למלכה נשארה בהיכלה, ולעומת דברי המלך ושריו נכנסה לבית המשתה..

9. "מור והדס"

לכתובת על הקיר יש כמה מטרות.

א. היד האלוקית מופיעה בארמון בלשאצר כפי שהופיעה במצרים, להורות מי הוא בעל הבית. עצם הופעת היד הכותבת, גם בלי פירוש הכתובת, מגלה לבלשאצר שאין הוא השולט בביתו.

ב. הופעתה של הכתובת ערב מפלת בבל, עושה את נפילתה בידי פרס לנס ולאירוע אלוקי.

ג. הכתובת הופיעה באופן מאיים ובלתי מובן לבלשאצר, והוא נזקק לדניאל כדי לפרשה. אולם היא לא באה להזהיר את בלשאצר ולהביאו לתשובה, כפי שהיה אצל נבוכדנצר, אלא לקרוא את הגזירה האלוקית הקובעת מראש את מפלת בבל.

10. רס"ג על דניאל ה:כט

מאין התברר לבלשאצר ואנשיו כי דניאל היטיב לקרוא את הכתב וגם צדק בביאורו ושמא נהג בהם כדרך שעושים הרמאים... אמרנו כי... הכתב לא חדל להיות נראה עד אשר קרא אותו דניאל ופירשו וקראו ופירשו נעלם מחושיהם. והטעם שהוא שליח מאת הבורא להודיע לבלשאצר את רעתו כמו שאמר (ה:כד) "באדין מן קדמוהי שליח פסא די ידא" ומי שהוא שליח בהכרח שיתעכב עד שימלא השליחות.

11. ר' תנחום ירושלמי על דניאל ה:כה

מנא מנא תקל ופרסין: לא היה הלשון הכתוב כי אם בלשונם כדי שיבינו אותו כאשר ישמעו פירוש ותהיה הוכחה על אמתת הפירוש בעיניהם. אבל הכתב עצמו יש שאמרו שהיה בעברית ופ' לפיכך נעלמה קריאתו מחכמיהם. והנראה שאין הדבר כן כי אלו היה שלא בכתבם היו מביאים לקריאתו מאנשי אותו הכתב ואף כאשר יודיעום אותם האותיות בלבד יעתיקום ויקראום... והנה נתבאר כי כשם שהשפה בלשון שהם מבינים אותה כך צורת האותיות כפי הנהוג שהם מבינים אותם. וכיון שהדבר כן לא מגעם מקריאתו כי אם סדר האותיות כמו שביארו חכמים ז"ל

שלא היו כתובים כפי סדרם או באופן מהופך המסתיר קריאתם והוראתם, וזה מחכמה מופלאה בענין עד שאף אל פי שהכתב כתבם והלשון לשונם ועם זאת אינם יכולים לקרוא אותו עד שהזקיקם הצורך להביא דניאל...

12. תלמוד בבלי מס' סנהדרין כב.

אמר רב בגימטריא איכתיב להון יטת יטת אידך פוגחמט... [רש"י – יטת: בא"ת ב"ש מנא]

ושמואל אמר ממתוס

ננקפי

אלרן [רש"י – עשאן שלש תיבות של חמשה אותיות...]

ורבי יוחנן אמר **אנם אנם לקת ניסרפו**

רב אשי אמר **נמא נמא קתל פורסין:**

13. מ"ד על דניאל ה: כו-כח

מנא – ר"ל פתרון של תיבת מנא הוא לומר שהאלקים מנא מנין ימי מלכותך והשלים אותה כי בא מועד והשנות הדבר פעמים לומר שהמנין בדקדוק:

תקל – פתרון של תקל הוא לומר נשקלת לפניו במאזני משקל ונצאת חסר ר"ל לא נמצא בך זכות להכריע הרשע ולהאריך הזמן:

פרס – ר"ל פתרון של ופרסין הוא לומר אשר נשברה מלכותך ונתונה היא למדי ופרס וזהו ופרסין בלשון רבים ע"ש הפריסה וע"ש פרס והוי"ו היא המורה על מדי שהיו לאחדים עם פרס כי הוי"ו בא להוסיף וכאומר מדי ופרס:

14. מור והדס, יגאל אריאל

שתי נקודות עקרוניות הופיעו בכתובת, אשר סותרת זו את זו. מצד אחד – "מנא מנא" – קיימת גזירה עליונה שקבעה את הזמנים וסדר המלכויות מראש נמנתה מלכותך, חלפו שבעים השנה, ואין האדם יכול לשנות דבר. מצד אחר – "תקל ופרסין" – קיימת מערכת של שכר ועונש ובחירה חפשית, ובה נשקלת ונמצאת חסר. מעשיך ובחירתך הרעה הכריעו את הכף, שהכל תלוי במעשה האדם. קיימות שתי מערכות שונות הסותרות זו את זו, הגזירה והבחירה. אבל סתירה זו מדומה – הגזירה והבחירה משולבות זו בזו "הכל צפוי והרשות נתונה". הגזירה העליונה מתגשמת על ידי אנשים באמצעות בחירתם כרצונם, ומן השמים מצמיחים ממעשיו אלה את התוכנית האלקית.

גזירת שבעים השנה היא עת פקידה. היא לא קבעה באופן מוחלט את שיתרחש אחריהן, אלא במלאת שבעים השנה, נפתח לפני האדם חלון הזדמנויות, ומעתה תלוי הדבר במעשיו ובהתנהגותו, אם ינצל את ההזדמנות שנקרתה לו, לטובה או לרעה. זמנה של בבל הגיע, אילו התחרט בלשאצר וממלכתו היתה נמצאת כשרה, אפשר שהיתה הגזירה נדחית וחורבנה לא היה בא. אבל בלשאצר הביא עליה את הכורת במעשיו הרעים, ובמשתה הנצחון עצמו, הראה מדוע באו מפלתו וקצו וכמה צודק גורלו.